

DZIENNIK

DEPARTAMENTOWY RADOMSKI

W RADOMIU DNIA 21 STYCZNIA ROKU 1816.

Nro. 371. Względem składania resztujących Kwitów na Produkta z półrocznego płatnego Liwerunku, uzyskanych do Kass Powiatowych w terminie do 15 p. m.

Prefekt Departamentu Radomskiego.

Ponieważ odstawa Produktów do Magazynów Tytułem półrocznego płatnego Liwerunku uskuteczniła już odwołaną została, wydarzyć się zaś może, że niektórzy Kouty-bucenci z uskutecznionej odstawy rodzaju tego Kwity w Reku utrzymują, które ile przez Kasse Prefekturalną dla braku funduszków opłaconymi być nie mogące, do Kass Powiatowych w Podatkach wniesionymi być mogą, przeto powszechnie niniejszym uwiadomiam, iż, termin do oddania Kwitów z półrocznego płatnego Liwerunku do Kass Powiatowych do dnia piętnastego przyszłego Miesiąca jest ustanowiony, w którym zoddaniem tyle razy rzeczonych Kwitów tem mocniej pospieszyć należy, ile opóźniający się Produkt utraci, gdyż po terminie Kwit okazany ani w Podatkach przyjęty, ani gotowizną opłacony być nie mógłby.

Radom dnia 14 Stycznia 1816,

(podpisano) DuLaurans Z. P.

Hassmann Sek. Gen.

Nro. 36q. Prefekt Departamentu Radomskiego.

Załączając Listę Imienną Zbiegów Wojskowych, którzy według otrzymanego z Głównego Dyżurnictwa zawiadomienia, uszli, poleca nymocniey śledzenie tychże nayu-
silnieysze, i poymanych oddanie poblizszey Wojskowej Kommandzie dla dalszego iab
gdzie należy odesłania.

Radom dnia 11 Stycznia 1816 roku.

(podpisano) *DuLaurans Z. P.*

Hasemann Sek. Gen.

Lista Zbiegów

1. *Zukowski Paweł* Żołnierz, rodem z *Końskich* z Pułku 1 *Piechoty leniowej Batt.*
2. *Kompanii* 12.
2. *Wątrebiński Tomasz* Żołnierz, rodem z *Wsi Kiełbowice* Powiatu Radomskiego, z
Pułku 1 *Piechoty leniowej Batt.* 2 *Kompo:* 7.
3. *Woycik Antoni* Żołnierz, rodem z *Wsi Zbygniewice* Powiatu Sandomierskiego z Puł-
ku 6 *Batt.* 2 *Komp:* 7.
4. *Pociosiowski Ignacy* Żołnierz, z *Wsi Łulkowa* Powiatu Sandomierskiego, z Pułku 1
Strzelców pieszych Batt. 1 *Kemp.* 1.
5. *Gogatawski Grzegorz* Żołnierz, rodem z *Wsi Ciebosławic* Powiatu Radomskiego, z
Pułku 1 *piechoty leniowej Batt.* 2 *Komp:* 11.
6. *Wróblewski Franciszek* Żołnierz, *Kossów* Powiatu Kieleckiego, z Pułku 1 *piechoty*
leniowej Batt. 2 *Kompanii* 11.

Prefekt Departamentu Radomskiego.

Dalszy ciąg Projektuu

3. *Powinni być pilni pomniogo na to, że kiedy się służbą obowiazali, dobre Pan-
skie na swoje wzięli sumienie, co więc przez ich niedbalstwo niestaie się lepszym.....
często wszędzie zglądać, i na wszystko dać pilne baczzenie, żeby i dla siebie nie
mogli lepiec.*

4 *Registra wiernie i pilnie utrzymywać, aby na czas rachunków zawsze gotowe były.*

5 *Sprawiedliwi a na końcu.*

6 *Bogoboyni, cnotliwi, i sami z siebie dobry przykład dający Poty słowa Kiuka w Tom. III. o Rolnictwie*

Posłuchajmy jeszcze Rzymianina sławnego Pisarza i Gospodarza Kolumelli, iako w tej materji narzeka.

„ Nie myślę, aby głód częsty w naszym kraju był innej przyczyny skutkiem iak naszey niebacznosci. Zostawiliśmy staranie o roli, iak by nam zbrodnia iaką po, pełniła, ciemnym niewolnikom. Dziś mamy najmników, gdy Oycowie nasi chlubili się, iż sami role uprawiali. Nie mnie bardziej nie dziwi, iak gdy uważam z iednej strony, że kto chce się mowy nauczyć, szuka nauczyciela wymowy, kto tanzu, muzyki, lub innej podobney sztuki, wybiera cheiwie w niey najs doskonalszych, a sztuka najpotrzebnieysza do życia, iak mądrosci bliska, nie ma uczniów, ani nauczycieli “

„ Gardziemi samą uprawianiem, i mniey nawet dbamy o światłego Rządzącego folwarku. Stawiamy na czele gospodarstwa wiosek naszych ludzi nie mających najmnieyszych w tej mierze wiadomości, i za natogiem tylko idących. Dlatego też, w tym samym Laetium, w tej ziemi Saturna, gdzie bogowie dawali sobie niegdys prace uczenia ludzi rolnictwa, dziś aby nie umrzeć z głodu, musimy targować się z przekupniami, aby nam dostawiali zboż za morza. Podług upowszechnionego mniemania rolnictwo iest podłym rzemiosłem, i nie potrzebnącym żadnego oświecenia; lecz iż, zastanawiając się w ogólności nad nim, gdy rzucam oczy na iego wpływ obszerny, a potem zstępuję do wszystkich części składających iego całość boję się, czy nie pierwey skończe dni moie, nim wszystkich w tej sztuce nabędę wiadomości. poty słowa Kolumelli —

A Pani Gawon Dufouz w dziele swoim dodaie, „ Od trzydziestu lat prawie „trudnie się rolnictwem, a co dzień postrzegam, iż zszwsze coś zostaię do nauczenia się,

P R O I E K T

Iak krajowe Gospodarstwo, chow bydła, koni, owiec, i t. d. bez żadnego nakładz w całym kraju, w iednym roku poprawić, i do większego wzrostu, planu podjąć,

z tego skutecznienie od samychże Dziedaiców, Dzierżawców zawisło.

Aby Projekt usprawiedliwić, potrzeba wprzód z statystycznego opisanja, wielość Wsi wymienić, aby z tego obliczenia wielość Ekonomów wynaleść.

w Departamencie Krakowskiem mamy Wsi

Szlacheckich	-	-	-	-	-	-	-	12941
Narodowych	-	-	-	-	-	-	-	108
Koronnych	-	-	-	-	-	-	-	4
Duchow nych	-	-	-	-	-	-	-	229
Kameralnyck	-	-	-	-	-	-	-	10
Emfiteutyčných	-	-	-	-	-	-	-	39
Dzierżawno-wieczyfłych	-	-	-	-	-	-	-	7

Razem 1691

Folwarków, Sołtystw, Kolonii nie rachujemy dla tego, że będący w Wsi Ekonom Folwarkami zarządza.]

Nie ma Wsi, w któreyby Ekonomia z żoną dziećmi nientrzymano, a że czasem kilkoma ieden zarządza, abyśmy liczby nie powiększyli położymy tylko łącząc w to wazyłkich Urzędaków pomniczyszych. n. p. Podflacóscich, Dozorców, i Ekonomów głów
• • •

Towarzystwo pomienione Tysiąc Osob oprócz faulilii Bezzące, w którego ręku i pracowitości, całego kraiu bogactwa są złożone, warte Naywyższej Opieki i urzędzenia. Lecz dwie Epoki łatwo każdy uzna, że nie; iuz będących Ekonomów nakczyć i do nauczania się zniaglic; drugą młodych do służby przysposobić.

Ta druga droga nie icst na teraz do skutecznienia, gdy szkół gdzieby się samego o polarftwa rolnictwa uczono nicma: Zoflawmy to Naywyższej Opiece i dołacyi publiczney flaraniu, która zaprowadzając Szkoły Departamentowe, Wydziałowe, Podwydziałowe Wiejskie

o dołączeniu tej nauki w kraje, którego bogactwa jedynie z roli wypływają pewnie nie zapomni, Katedry, i Nauczycieli obmyśli i książki do tego zamiaru stosownie poda.

Leż idzie nam o nauczanie *pierwszych* i to w jednym roku, a bez przymusa i prawa, jakże to wykonać.

W nauki prywatne Rząd Najwyższy w całe się nie wdaje, zarządzenie wiadomością i użycie, każdego woli zostawiając.

Co do Rzemieślników, ci mają cechę publicznego zaświadczenia, że są takimi, każdy tedy z nimi kontraktujący, robotę oddający umawia się, i robotę płaci.

Gospodarstwo, jest bardzo wielkie obszerno Rzemiosło, otoż idzie, aby tego Rzemieślnika bez zaświadczenia, bez przekonania się, że co umie nie przyjmować. Ekonom jako prywatny, szuka służby, Pan go potrzebuje, leż o zdatości w całe niewie, chcąc się przekonąć podaje mu zapytania, na które utnie Ekonom i na piśmie odpowiadać, odpisać, pilnowany widzien. Zyczeniem Pana, wiadomościom koniecznym nie odpowie, Pan go nie przyjmie a w ten czas na nikogo tylko na siebie samego narzekać będzie; z tego wypadnie, że ci Panowie wielowładni, na których dotąd żadnego prawa nie ustanowiono, ani ustanowić podobna a od których płać całego kraju a zatyka i wyżywienie zawisło, uczyć się i do służby sposobić będą przymuszeni, jeżeli na Kleparzu gospodarować nie zechcą.

Prawda, że Panowie bez służących obcyć się nie mogą, rządkiego człowieka, gospodarnego, nikt nie odprawi, a taki codzienne Wsią rozporządzając, i gospodarując, umiejętności dowodzić będzie, niczka, ladażakiego, niedbatego, niecznego spekulatora odprawi, a ten chcąc mieć służbę, musi się nad usposobieniem, i odprawieniem exaktu na zapociec.

Rozumiem tedy, że masa Towarzystwa z Tysiącu głów, razem z familią do 4000 tysięcy w Departamencie Krakowskim złożona, aby się tylko Dyrekcya Dóbr Narodowych, przezeń Obywatele, Dziedzice, i Dzierżawcy dla swego i Kraiowego dobra odwrócić, muszą się poprawić, dobrych przybywać, a nie zdatnych co rok ubywać będzie.

Wina nieposłepu rolnictwa największa Ekonomów w których rozumie, pilności, rękach, pła Krajowy, złożony, będzie cały kraj cierpieć niedostatek, obow się bydła, koni, owiec, trzody, i t. d. niepoprawi, wieśniak nie zapomoże, więcej plonu z ziarna nie przybędzie, zniszczą się lasy, wyschną sady, budowla upadnie, łąki obrocą na pastwiska, pastwiska mało pożytku wydadzą, i t. d. jeżeli czulego oka na Ekonomów nie obrocimy.

Ziemia której uprawą zatrudniają się Ekonomowie, całą ludność Kraiu żywi, szcztym i tych którym do Urzędu bez nanki kilkonastoletniej złączonej z praktyką ścisłego egzaminu przyiść zbroniono, a iak, żeby rolnik utrzymujący wszystko, powinien być wynuczony, z którego niedbalstwa, lenistwa, nie umiętności, prywatni, a z temi i Kraj cały niedostatek cierpi, a lud ubogi na mękę, głód wystawiony, z iakążby ścisłą surowością jego w gospodarstwie, rolnictwie nanki poprzedniczo doświadczać naicząło, niż mu się prywatnego i krajowego powierzy wyżywienia i bogactwa którego opuszczenie szkodzi, a pilność dobro przynosi. Loteryjne przyjmowanie Ekonomow już czas, aby ustało.

Examen ma być na piśmie w przytomności tego, który go przyjmie, i nstnie czyziony, tego Examina wierzytelność przez Dziedzica, dzierżawcę egzaminującego zaświadczona, i Ekonomowi oddana, oryginał zaś zachowany, z takim examinem wolno ma się do służby udawać, a bez niego żaden go Obywatel w całym Kraiu nie przyjmie.

Z A P Y T A N I A.

Moim zdaniem mogły by być następujące.

- 1 Jmie i przezwisko, miejsce narodzenia, Kraj, lata, stan, majątek z czego się składa?
- 2 Gdzie się uczył, i czego, aż do pierwszey służby?
- 3 Gdzie był w pierwszey służbie, u kogo, i iak długo?
- 4 Jakie tam zastał gospodarstwo, Wysiew, Obory, Łąki, Lasy?
- 5 Jak polepszył w czasie służby i w czym gospodarstwo? Oborę, i wiele Panu X ziarnie przyczynił.

6 Gdzie była jego ostatnia służba, iak długo? w czym ulepszył i is traty przyczynił swemu Panu?

II. Uprawa gruntów.

7 Wielorakie są gatunki roli, to opisać.

8 Jak do urodzajności przysposobić grunt gliniasty, piaszczyty, szpawaty?

9 Jakie w pomienionych grontach ma bydź oranie? Zagony szerokie, czy wąskie, i dla czego?

10 Jaka kolej w zasiewaniu gruntu gliniastego, piaszczytowego, mokrego, zechowana bydź powinna?

11 Jak uprawiać Ugory? i co w nich bez uszkodzenia oziminy na poparach siać się mających, zasiewać, sadzić, i iak grunt pod zasiewy poparów uprawić?

12 Kiedy siew oziminy zaczynać, kiedy siać, i w iakich grontach pod siebie, kiedy na wierzach?

13 Jaki wybor robić ziarna do siewu?

14 Jak siać, czyli gęsto, lub rzadko, i w iakich grontach rzadko, a których gęsto.

III. Uprawa Łak.

15 Wielorakie są Łak-gatunki? Jak ma sobie Ekonom względem Łak poczynać, iak, czym, iaki gatunek, i kiedy gnoić, i do wydawania obfitej trawy przysposobić?

IV. Trawy paśniste.

16 Opowie naukę o uprawie gruntu pod konicz, Lucerkę, Exparzette, gdzie, i kiedy ma bydź siana?

17 Czym te trawy mają bydź i kiedy pognoione.

18 Kiedy kosić na siano, iak suszyć, zwozić, chować, aby nie zatechły?

19 Jak nasienie zbierać wychłodzić, jak zapisać chować?

20 Wiele kwart, albo fassów na korzec wysiewu siana koniżyny wychodzi gęsto siałą?

22 Jak bydło koniżyną zieloną żywić?

22 Jakie starania mają być koło siana koniżyny w pierwszym roku i jakie w drugim, jak do siewu ziemniak uprawiać, i czem obsiewać.

V. Sad Ogród Jażyny.

23 Jak Sad utrzymywać, co w nim na wiosnę, w jesieni robić, aby w urodzajności drzewa utrzymać?

24 Jak, kiedy, uprawiać Ogród jażyny? zasadzać, kiedy co siał i dalszą uprawę odbywać?

25 Jak jażyny chować, aby zimę wytrzymały?

26 Jak nasienie zbierać, i przechowywać?

VI. Płonnik.

27 Jak płonnik zakładać, i dalsze koło niego zatrudnienia?

28 Jak Szkolkę utrzymywać, i drzewka zdadne w kwatery; w jakiej odległości, i gatunku rozsadzać?

29 Jakie ma być posadzonek w pierwszych latach, i coroczne pielęgnowanie, pamięć?

30 Jakim sposobem i z czego zakładać płoty żywe, aby ogrodzenia corocznego uniknąć?

Dalszy Ciąg Projektu w Dodatku.

DODATEK